

УДК 347.91/95

DOI: 10.31733/17-03-2023-700-701

Д. ГОРДІЄНКО

курсант ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

викладач **Марина ЛОГІНОВА**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ВИДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА

Захист інтересів та гарантія дотримання прав сторін цивільних та цивільно-процесуальних відносин є одним із беззаперечних орієнтирів та стандартів існування демократичного суспільства. Держава, створюючи умови для повноцінної й максимальної реалізації особами власної правосуб'єктності, затверджує широкий вибір способів такої реалізації.

Інститут представництва розглядається, з одного боку, як засіб розширення процесуальних та суб'єктних можливостей сторін цивільних та цивільно-процесуальних відносин, з іншого – є гарантом підвищення рівня правового захисту особи[3]

У ст. 58 ЦПК України зазначено, що сторона, третя особа, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника[2].

У юридичній літературі виділяють різні критерії для визначення видів представництва. Залежно від підстав виникнення, представництво поділяється на види: законне та договірне представництво.

Обов'язковим є законне процесуальне представництво.

Законне (необхідне, обов'язкове) процесуальне представництво виникає на підставі закону, адміністративного чи судового акта за наявності таких юридичних фактів, як спорідненість, усиновлення, встановлення опіки чи піклування тощо. Положення ст. 59 ЦПК України визначають вичерпне коло осіб, що мають право здійснювати законне представництво в процесуальних відносинах:

1) малолітніх осіб віком до чотирнадцяти років, а також недієздатних фізичних осіб захищають у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, опікуни чи інші особи, визначені законом;

2) неповнолітніх осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть захищати у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, піклувальники чи інші особи, визначені законом[2]

Суд може залучити до участі в таких справах неповнолітню особу чи особу, цивільна дієздатність якої обмежена. До числа інших осіб, на яких закон покладає функції законних представників, належать державні чи громадські дитячі, виховні заклади або заклади охорони здоров'я, в яких дитина чи недієздатна особа постійно проживає. Відповідно до ст. 245 Сімейного кодексу України функції опікуна та піклувальника щодо такої дитини покладаються на адміністрацію цих закладів[3].

Договірне представництво виникає на підставі укладеного договору доручення, трудового договору, членства в громадській організації та з інших підстав. Представником у цивільному процесі при договірному представництві насамперед може бути адвокат, який може діяти в інтересах будь-яких осіб, оскільки його діяльність регулюється спеціальним Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1]. У.Бек та З.Довбуш з цього приводу зазначають, що «порівняно з іншими учасниками цивільного процесу адвокат має більше гарантованих законодавством можливостей щодо збирання доказів шляхом направлення адвокатського запиту та їх подання через «Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему». Але це є об'єктивним фактом є існування визначених на законодавчому рівні державних гарантій забезпечення діяльності адвокатів [4].

Аналіз положень ст. 60 ЦПК України дав змогу виокремити низку особливостей представництва інтересів юридичних осіб, а також органів публічних відносин (органи

державної влади та місцевого самоврядування):

– по - перше, представництво інтересів юридичних осіб суттєво обмежене, оскільки вони позбавлені можливості залучати до розгляду справи та захисту власних інтересів співробітників та фахівців у ролі представника;

– по - друге, відповідно до ч. 4 ст. 60 ЦПК України «одна й та сама особа може бути одночасно представником декількох позивачів або декількох відповідачів або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними»;

Стосовно способу участі адвоката та інших представників у судовому процесі, привертають увагу положення ст. 62 ЦПК України, які визначають особливості підтвердження правосуб'єктності представника. Зокрема, такими документами є:

Процесуальний статус представника повинен підтверджуватися відповідними документами, які перераховані в ст. 62 ЦПК України, а саме:

1) довіреністю фізичної або юридичної особи;

2) свідоцтвом про народження дитини або рішенням про призначення опікуном, піклувальником чи охоронцем спадкового майна. Повноваження адвоката, як представника, можуть підтверджуватися не тільки довіреністю, але й ордером, виданим відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Висновок. Підбиваючи підсумки дослідження особливостей представництва в цивільному процесі, слід зауважити на таких основних аспектах.

По-перше, сучасний ЦПК України та судова реформа, яка впроваджується в державі, фактично вводять монополію на представництво сторін адвокатом у судах. З одного боку, це пов'язано із високим рівнем професійних знань, підвищеною відповідальністю та специфічністю правового статусу адвоката. Але водночас така монополія викликає питання обмеження можливостей для особи реалізувати її власне право на судовий захист, залучаючи у ролі представника іншу особу, не адвоката.

По-друге, ЦПК України все ж таки залишає можливість для реалізації відносин представництва в цивільному процесі між фізичною особою та іншою особою, яка не має статусу адвоката, але може здійснювати представництво в малозначних справах. Особистісною такою можливістю розглядається не стільки гарантування права особи на судовий захист, скільки спробою зменшити навантаження якраз таки на адвокатів, оскільки малозначні справи мають велику питому вагу в загальній кількості справ, що вирішуються цивільними судами.

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення 14.11.2022)

2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 14.11.2022)

3. Ханік-Посполітак Р.Ю. Представництво в цивільному процесі за новим цивільним процесуальним кодексом України. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. № 1. С. 50-54.3. Лазько Г.З. Джерела інституту представництва у цивільно-процесуальному праві України. Часопис Київського університету права. 2005.

4. Світлична Г.О. Представництво у цивільному судочинстві: традиції та новації. Порівняльно-аналітичне право. № 5. 2019. С. 131-135.